Geri İtmeler ve Sığınmaya Erişimin Engellenmesi

Terörle Mücadele Bağlamında Sınır Aşan Baskı

BM Terörle Mücadelede İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunması Özel Raportörlüğüne Sunum

Security Studies and Rule of Law Association
(SRL Swiss)

13 Ekim 2026 • Cenevre, İsviçre

www.srlswiss.com | info@srlswiss.com

Giriş ve kapsam

Bu rapor, Yunanistan–Türkiye sınırında siyasi risk taşıyan kişilerin geri itilmesi iddialarını incelemektedir. Temel önerimiz, sığınmaya erişimin ve bireysel risk incelemesinin sınırda fiilen sağlanması, kayıt dışı tutma ve teslim iddialarının bağımsız biçimde soruşturulmasıdır.

Security Studies and Rule of Law Association (SRL Swiss), Cenevre merkezli bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Bu raporun vaka ve belge tabanı ağırlıklı olarak Hizmet/Gülen hareketiyle ilişkilendirilen kişilere yöneliktir; Türkiye kaynaklı bütün terör dosyalarını temsil etmez. Yargısal tespitler, resmî açıklamalar, tanık anlatımları ve medya iddiaları ayrı değerlendirilmiştir. Türkiye, ilgili ihlal iddialarını reddetmekte ve tedbirlerinin hukuka uygun olduğunu savunmaktadır. [9]

Hukuki güvenceler

İşkenceye Karşı Komitenin 4 No.lu Genel Yorumu, bir kişinin gönderileceği devlette işkenceye uğrayacağına inanmak için esaslı nedenler varsa geri göndermenin yasak olduğunu belirtmektedir. Riskin kişisel, mevcut, gerçek ve öngörülebilir olup olmadığı; kişinin bireysel durumu ile gönderileceği ülkedeki koşullar birlikte değerlendirilerek belirlenir. Bu koruma, devletin kişi üzerinde yetki veya fiilî kontrol kullandığı durumlarda uygulanır; işlemin “iade”, “geri gönderme” veya başka bir adla yapılması sonucu değiştirmez. [1]

Yunanistan, Birlik hukukunu uygularken AB Temel Haklar Şartı’nın 18. maddesindeki sığınma hakkı ile 19. maddesindeki toplu sınır dışı ve geri göndermeme güvencelerine tabidir. 2023 ve 2024 olayları, o tarihlerde uygulanabilir olan 2013/32/AB sayılı Sığınma Usulleri Yönergesi kapsamında değerlendirilmelidir. (AB) 2024/1348 sayılı Tüzük ise geçiş hükümleri uyarınca 12 Haziran 2026’dan itibaren yapılan başvurulara uygulanır; önceki başvurular Yönergeye tabi olmaya devam eder. [12, 14]

Yunanistan, AİHS’ye Ek 4 No.lu Protokolü onaylamamıştır. Protokolün 4. maddesi bu nedenle Yunanistan bakımından doğrudan bir Sözleşme yükümlülüğü oluşturmaz. Bu durum, AB hukuku kapsamındaki güvenceleri veya AİHS’nin uygulanabilir diğer hükümlerini ortadan kaldırmaz. [12]

Yargısal ve kurumsal bulgular

A.R.E./Yunanistan (Başvuru No. 15783/21, 7 Ocak 2025), bu raporun kapsamıyla doğrudan bağlantılıdır. Başvurucu, Türkiye’de “FETÖ/PDY” üyeliği gerekçesiyle mahkûm edilmişti. AİHM, Türkiye’ye gönderilmeden önce risklerinin ve koruma talebinin incelenmemesi nedeniyle 3. ve 13. maddelerin; hukuki dayanağı olmayan tutulma nedeniyle de 5. maddenin ihlal edildiğini tespit etti. [2]

A.R.E. kararı, Yunanistan’dan yapılan bütün geri itmelerin sınır aşan baskı olduğu veya iki devletin her olayda ortak siyasi amaçla hareket ettiği sonucunu doğurmaz. Buradaki bağlantı, sığınma ve risk incelemesi yapılmadan geri gönderilen kişinin kaynak devletteki ceza süreçleriyle yeniden karşı karşıya kalmasıdır.

İcra sırasındaki muamele ayrı değerlendirilmiştir. Mahkeme, geri itmenin uygulanışı sırasında yaşamın tehlikeye atıldığı ve kötü muamele yapıldığı iddiaları yönünden 2. ve 3. maddelerde ihlal bulmamıştır. Ancak bu şikâyetler için etkili başvuru bulunmamasını 13.

maddeye aykırı görmüştür. Bu sonuçlar, gönderme öncesi risk incelemesinin yapılmamasına ilişkin ihlalle çelişmez. [2]

Aynı dönemde yayımlanan G.R.J./Yunanistan kararı, delil standardının diğer yönünü göstermektedir. AİHM, Yunanistan sınırlarında sistematik geri itmelere ilişkin ciddi göstergelerin bulunduğunu tekrar kabul etmiş; buna rağmen başvurucunun Yunanistan'da bulunduğunu ve iddia ettiği bireysel geri itmenin gerçekleştiğini gösterecek yeterli kişisel delil sunmadığı sonucuna vararak başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. [10] Bu karşılaştırma önemlidir: genel operasyon örüntüsü bireysel olayın değerlendirilmesinde güçlü bağlam sağlayabilir, fakat belirli bir geri itmenin gerçekleştiğini tek başına kanıtlamaz.

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) 2023 Yunanistan ziyaretine ilişkin 2024 raporu da Evros bölgesindeki şiddet içeren geri itmeler ile operasyonlarda yabancı uyruklu kişilerin kullanıldığına ilişkin anlatımları kaydetmiştir. [3] Avrupa Birliği İltica Ajansının 2025 İltica Raporu ise 2024 boyunca ülkeye ve sığınma usulüne erişim konusunda ciddi tartışmalar yaşandığını ve Doğu Akdeniz dahil çeşitli güzergâhlarda geri itme iddialarının sürdüğünü belirtmektedir. [4]

Yunanistan Ulusal İnsan Hakları Komisyonunun (GNCHR) Kayıt Mekanizması, 2024 Yıllık Raporunda Ocak 2022–Aralık 2024 döneminde gerçekleştiği bildirilen 52 olayı, 61 tanıklığa dayanarak kaydetmiştir. İddia edilen mağdur sayısı en az 1.517 kişidir; bildirilen 11 Türk sığınmacı da kişi sayısıdır, olay sayısı değildir. Veriler, mekanizmaya ulaşan bildirimleri gösterir; bütün geri itmelerin sayımı değildir. [11]

Yunan makamları ise geri itme iddialarını reddetmiş ve mevcut ulusal soruşturma mekanizmalarına atıf yapmıştır. Vatandaşın Korunması ile Göç ve İltica Bakanlıklarının 7 Nisan 2022 tarihli ortak açıklaması, HRW'nin yardımcı göçmen kullanıldığına ilişkin iddialarını temelsiz olarak nitelendirmiş; Yunanistan'ın insan haklarına bağlı olduğunu ve Ulusal Şeffaflık Kurumunun iddiaları araştırmaya yetkili bulunduğunu belirtmiştir. Ulusal Şeffaflık Kurumu 10 Mayıs 2022'de OM3/4 sayılı soruşturma raporunu yayımlamıştır. [13] Bu rapor, devletin resmî karşı görüşünün ve iç denetim sürecinin varlığını gösterir; T01 veya T02'deki somut olayların gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin bu raporda bağımsız bir sonuç olarak kullanılmamaktadır.

Tanık anlatımları

T01, 2024 ilkbaharında küçük bir grupla Evros/Meriç'i geçtikten sonra Yunanistan tarafında, Yunan askerî personeli olarak tanımladığı görevlilerce yakalandıklarını belirtmektedir. Telefonlarının alındığını; bir görevlinin neden geldiklerini sorarak Türkçe "Gülen mi?" dediğini ve kendisinin olumlu cevap verdiğini aktarmaktadır. [T01]

T01, araçla nehir bölgesine götürülerek kamuflajlı, maskeli ve silahlı bir gruba teslim edildiklerini anlatmaktadır. Bazı kıyafetlerde Türk bayrağı bulunduğunu, gruptakilerin Türkçeyi akıcı konuşmadığını ve teslim noktasında Yunan askerî personelinin de bulunduğunu belirtmektedir. Telefon ve çantalarının alındığını ve botla Türkiye tarafına götürüldüklerini; kendisinin ve beraberindekilerin fiziksel saldırıya uğramadığını ifade etmektedir. Kıyafet ve bayrak anlatımı, bu grubun kurumsal kimliğini tek başına belirlemez. [T01]

T01, Türkiye kıyısında Türk askerlerinin zarar görüp görmediklerini sorduğunu, soğuk nedeniyle ısıtılan bir yere alındıklarını ve iyi muamele gördüklerini belirtmektedir. Beyan, Yunanistan'daki görevlilere açıkça sığınma başvurusu yapıldığını ortaya koymamaktadır. Bu

nedenle belirli bir başvurunun kaydedilmediği kesin bir olgu olarak ileri sürülmemektedir. Araştırılması gereken husus, kaçışın siyasi bağlamından haberdar olduğu belirtilen görevlilerin kişisel riskleri değerlendirip değerlendirmediği ve koruma usulüne erişim sağlayıp sağlamadığıdır. [T01]

T02, 2023 yaz başında küçük bir grupla Meriç'i geçtikten sonra Yunanistan içinde Yunan kolluk görevlilerince yakalandıklarını, telefonlarının alındığını ve araçla nehir bölgesine götürüldüklerini belirtmektedir. T02, kendisinin ve gruptaki diğer kişilerin Gülen hareketiyle bağlantılı suçlamalarla karşı karşıya bulunduğunu ve bu konunun yakalama sırasında konuşulduğunu açıkça ifade etmektedir. Bu nedenle T02 vakasında da sınır makamlarının, grubun Türkiye'den siyasi nitelikli suçlamalar nedeniyle kaçtığı bilgisinden haberdar olduğu ileri sürülmektedir. [T02]

T02, nehir kıyısında maskeli ve silahlı bir grubun bulunduğunu ve farklı ülkelerden çok sayıda kişinin burada tutulduğunu anlatmaktadır. Erkeklerin soyularak arandığını, parasının önemli bölümünün alındığını, kendisinin ve beraberindekilerin darbedilmediğini; ancak başka kişilerin ağır biçimde darbedildiğini gördüğünü belirtmektedir. Daha sonra grubun bota bindirilerek Türkiye tarafına geri itildiğini aktarmaktadır. [T02]

T02'nin beyanı, ilk yakalama ve taşımayı Yunan kolluğuna atfetmektedir; ancak son teslim noktasında Yunan görevlilerin bulunduğunu açıkça belirtmemektedir. İlk aşama ile maskeli grubun eylemleri arasındaki operasyonel bağlantı, yalnız anlatımın sırasından çıkarılamaz. Araç, görevlendirme ve haberleşme kayıtlarıyla araştırılmalıdır. [T02]

İşbirliği açıklamaları ve nakil sonrası izleme

Yunanistan ve Türkiye'nin Eylül ve Ekim 2023 tarihli açıklamaları, düzensiz göç alanında işbirliğini güçlendirme ve iletişimi artırma iradesini ortaya koymaktadır. [5] Aralık 2023'te terörle mücadele işbirliği de kamuya açık görüşmelerin konuları arasında yer almıştır. [6] 11 Şubat 2026 tarihli ortak bildiri, göç, terörizm ve örgütlü suçla mücadelede işbirliğini ele almaktadır. Bu açıklamalar diplomatik bağlamı gösterir; belirli bir geri itmenin talimatını içermez. [7]

T02'nin anlattığı 2023 yaz başı olayı, Eylül–Aralık 2023 görüşmelerinden öncedir. T01'in anlattığı 2024 ilkbaharı olayı ise bu görüşmelerden sonradır. Her iki olay Şubat 2026 bildirisinden önce gerçekleşmiştir. T01 bakımından zaman sırası bir bağlantıyı mümkün kılsa da tek başına kanıtlamaz; T02 bakımından sonraki görüşmeler önceki olayın talimatı olarak gösterilemez. Ortak talimat veya bilgi paylaşımı iddiası, her olay için ayrı kayıt gerektirir.

Yunan Mülteciler Konseyinin (Greek Council for Refugees, GCR) Kasım 2024 raporu, Ağustos 2023'te Türkiye'ye geri itildiği bildirilen bir kişinin daha sonra ceza süreçleri kapsamında hapsedildiğini kaydetmektedir. Bu sivil toplum kaydı, naklin kişinin özgürlüğü üzerindeki sonraki etkilerinin de izlenmesi gerektiğini gösterir; genel bir ceza veya infaz örüntüsünü tek başına kanıtlamaz. [8]

Nakil sonrasında bağımsız izleme, kişinin avukata ve sağlık hizmetlerine erişimini, tutulmanın hukuki denetimini ve işkence veya zorla ifade iddialarının araştırılmasını kapsamalıdır. Bu rapor, anonim tanıkların güncel konumları veya kişisel ceza ve infaz durumları hakkında bir tespit sunmamaktadır.

Somut öneriler ve talepler

Sınırdaki her koruma talebi kayda alınmalı; çocuklu aileler dahil hiç kimse bireysel risk değerlendirmesi ve nakli durdurabilecek etkili başvuru yolu olmaksızın Türkiye'ye geri gönderilmemelidir.

Yunan görevlilerden maskeli silahlı aracılara teslim iddiaları bağımsız biçimde soruşturulmalı; emir kayıtları, araç ve görev kayıtları, kamera görüntüleri, telefonlara el koyma kayıtları ve nehirdeki teslim noktalarındaki haberleşme incelenmelidir.

Türkiye'deki siyasi nitelikli veya terörle bağlantılı suçlamalar nedeniyle koruma talep eden Türk vatandaşlarına ilişkin hedef bilgisi, ceza isnadı, izleme listesi verisi veya diğer kişisel bilgilerin ikili göç ya da güvenlik işbirliğinde paylaşılıp paylaşılmadığı ve varsa paylaşımın hukuki dayanağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Düzensiz göç ve terörle mücadele işbirliği ayrı ve açık insan hakları güvencelerine tabi olmalı; sığınma, iade veya yargısal usullerin dolanılması amacıyla kullanılmamalıdır.

Özel Raportörlükten; Yunanistan ve Türkiye'den yakalama, taşıma, teslim ve bilgi paylaşımı kayıtlarını sormasını ve bağımsız soruşturmayı teşvik etmesini talep ediyoruz. Önceki koruma kararları sonraki sınır işlemlerinde dikkate alınmalıdır. T01 ve T02'nin 1 Ekim 2026'da SRL Swiss'e iletilen yazılı beyanları temsilî örneklem değildir. Anonim kullanım izni, kimliklerin BM dahil üçüncü kişilere açıklanmasına izin vermez; bunun için ayrıca açık rıza gerekir.

Bu raporun yayımlanmasına izin verilir. Kimlik belirleyici tanık kayıtları bu iznin dışındadır.

Kaynaklar

[1] İşkenceye Karşı Komite, General Comment No. 4 (2017), CAT/C/GC/4, Bağlantı

[2] AİHM, A.R.E. v Greece, App no 15783/21, 7 January 2025 Bağlantı

[3] European Committee for the Prevention of Torture (CPT), Report to the Greek Government on the visit from 20 November to 1 December 2023, CPT/Inf (2024) 21, Bağlantı

[4] European Union Agency for Asylum, Asylum Report 2025, section on access to territory and documented pushback concerns. Bağlantı

[5] Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, Kairidis–Yerlikaya görüşmelerine ilişkin açıklamalar, 19 Eylül ve 23 Ekim 2023. 19.09.2023 23.10.2023

[6] Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Erdoğan ve Mitsotakis ortak basın toplantısı, 7 Aralık 2023. 07.12.2023

[7] Joint Declaration Between the Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Hellenic Republic, 11 February 2026. Bağlantı

[8] Greek Council for Refugees, At Europe's Borders: Pushbacks Continue as Impunity Persists (November 2024), used as contextual material on Evros cases and investigation gaps. Bağlantı

[9] Türkiye Cumhuriyeti BM Cenevre Daimî Temsilciliği, AL TUR 5/2024 sayılı Özel Usuller iletişimine cevap ve ek bilgi notu, 30 Ekim 2024. Bağlantı

[10] AİHM, G.R.J./Yunanistan (k.k.), Başvuru No. 15067/21, karar 3 Aralık 2024, yayımlanma 7 Ocak 2025. Bağlantı

[11] Yunanistan Ulusal İnsan Hakları Komisyonu (GNCHR), Kayıt Mekanizması 2024 Yıllık Raporunun yayımlanmasına ilişkin açıklama, 17 Temmuz 2025. Olay dönemi: Ocak 2022–Aralık 2024. Kaynak

[12] AB Temel Haklar Şartı, 18–19. maddeler; 2013/32/AB sayılı Yönerge, 6, 8 ve 46. maddeler; Avrupa Konseyi, 4 No.lu Protokolün taraflık durumu. Bağlantı Directive 2013/32/EU Protocol No. 4 status

[13] Yunanistan Ulusal Şeffaflık Kurumu, OM3/4_2022, 10 Mayıs 2022; Yunan bakanlıkları ortak açıklaması, 7 Nisan 2022. Bağlantı Yunan bakanlıklarının 7 Nisan 2022 açıklaması

[14] Avrupa Parlamentosu ve Konseyi, 14 Mayıs 2024 tarihli (AB) 2024/1348 sayılı Tüzük, özellikle 78–79. maddeler ve geçiş hükümleri. Kaynak metni